21/08/2022

Η ιστορία της Ελληνικής πόλης Σόφιας

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Η Θράκη είναι αναπόσπαστο τμήμα του Ελληνισμού δια μέσου των αιώνων. Η αρχαία Θράκη εκτεινόταν από το Αιγαίο ως το Δούναβη και από τον Εύξεινο Πόντο έως τα όρια της Μακεδονίας. Ως πρώτοι κάτοικοί της φέρονται διάφορα Ελληνικά (Πελασγικά) φύλα όπως Ήδωνες, Δίοι, Οδρύσαι, Κίκονες, Γέτες κ.α. τα οποία αποτέλεσαν έναν από τους αρχαιότερους λαούς της Ευρώπης. Τον 7ο αιώνα π.Χ. οι Έλληνες αποίκισαν το Αιγαίο, τον Ελλήσποντο και τον Εύξεινο Πόντο. Στα παράλια της Θρακικής γης ιδρύθηκαν και άκμασαν σημαντικές ιωνικές αποικίες: Μαρώνεια, Άβδηρα, Βυζάντιο, Αγχίαλος, Απολλωνία, Μεσημβρία, Οδησσός.

Ευαγγελία Κ. Λάππα

Με τον όρο Θράκη κατά την αρχαιότητα καθοριζόταν μια πολύ μεγάλη περιοχή που κατά τον Ηρόδοτο άρχιζε από τα παράλια του Εύξεινου Πόντου και έφθανε μέχρι τις κορυφογραμμές της Πίνδου, από τον Βορρά ξεκινούσε από τον Δούναβη και προς τον Νότο έφθανε στο Αιγαίο πέλαγος και τον Όλυμπο. Τα πιθανότερα σύνορά της είναι αυτά που προσδιορίζει ο Θουκυδίδης. Στο βορρά ο Δούναβης, στην Ανατολή ο Εύξεινος Πόντος, στη Δύση ο ποταμός Στρυμόνας και στο Νότο το Αιγαίο πέλαγος.

Μια απ' αυτές τις πόλεις της Ελληνικότατης Θράκης είναι και η πόλη Σόφια, στη χερσόνησο του Αίμου.Ιδρύθηκε από την Ελληνική φυλή των Σερδών ως οικισμός, που ονομάστηκε αργότερα Σερδική. Λίγο πριν το 500 π. Χ. η περιοχή αποτέλεσε τμήμα ένωσης Ελληνικών θρακικών φυλών με το όνομα Βασίλειο των Οδρυσών.

Περί το 29 π.Χ. η Σερδική καταλήφθηκε από τους Ρωμαίους και σταδιακά έγινε η σημαντικότερη Ρωμαϊκή πόλη στην περιοχή. Έγινε municipium, ή κέντρο διοικητικής περιοχής, επί της βασιλείας του Αυτοκράτορα Τραϊανού (98 – 117) και μετονομάστηκε σε Ουλπία Σερδική. Φαίνεται ότι η πρώτη γραπτή αναφορά σε αυτή έγινε από τον Πτολεμαίο (περίπου 100 μ.Χ.). Επεκτάθηκε καθώς ανεγέρθηκαν πυργίσκοι, προστατευτικά τείχη, δημόσια λουτρά, διοικητικά και πολιτιστικά κτίρια, αστική βασιλική, αμφιθέατρο, ιππόδρομος, βουλή, μεγάλη αγορά, μεγάλο θέατρο, κλπ. Έγινε η κυριότερη ενδιάμεση πόλη στον ρωμαϊκό δρόμο Βία Μιλιτάρις, που συνέδεε τη Ρώμη με το Βυζάντιο. Το 2ο αιώνα μ.Χ. ήταν διοικητικό κέντρο της ρωμαϊκής Μοισίας. Συνέχισε να επεκτήνεται επί ενάμιση αιώνα και έγινε σημαντικό πολιτικό και οικονομικό κέντρο. Ο Μέγας Κωνσταντίνος είχε πει γι αυτή«Sardica mea Roma est» (η Σαρδική είναι η Ρώμη μου) και είχε σκεφθεί να την κάνει πρωτεύουσα της Αυτοκρατορίας της Ρωμανίας αντί της Κωνσταντινούπολης, την οποία τελικά επέλεξε.

Στα χρόνια της Ρωμανίας, ήταν σπουδαίο στρατιωτικό και οικονομικό κέντρο, προπύργιο στην κοιλάδα του Στρυμόνα και κόμβος στη μεγάλη οδική αρτηρία από τη Ναϊσσό προς την Κωνσταντινούπολη. Το 343 μ.Χ. συνήλθε στην πόλη η Σύνοδος της Σαρδικής σε μια εκκλησία, στη θέση όπου αργότερα χτίστηκε η σημερινή Εκκλησία της Αγίας Σοφίας του 6ου αιώνα.
Η πόλη καταστράφηκε κατά την επιδρομή των Ούννων το 447 και παρέμεινε κατεστραμμένη για έναν αιώνα. Ξαναχτίστηκε από τον αυτοκράτορα της Ρωμανίας Ιουστινιανό Α΄ και για ένα διάστημα ονομαζόταν, από τις σλαβονικές φυλές, Τριάδιτζα ή Σρέντετς. Επί της βασιλείας του Ιουστινιανού άκμασε, περιβαλλόμενη από μεγάλα οχυρωματικά τείχη, των οποίων τα κατάλοιπα είναι

ακόμα ορατά σήμερα.

Στα τέλη του 5ου αιώνα εμφανίστηκαν στη Βαλκανική οι Βούλγαροι, οι οποίοι μέχρι το 4ο αιώνα κατοικούσαν στο βόρειο Καύκασο αλλά με την προέλαση των Ούννων εγκαταστάθηκαν πιο δυτικά. Δεν έχουν καμιά σχέση με τους Σλάβους αλλά είναιΤουρανοί δηλαδή τουρκογενής φυλή, με το χαρακτηριστικό χαλκοκίτρινο χρώμα και τα σχιστά μάτια, όπως οι σημερινοί ντόπιοι κάτοικοι των κεντροασιατικών κρατών. Το 681 τμήμα των Βουλγάρων εγκαθίσταται στην επικράτεια της Ρωμανίας, όπου αργότερα συγχωνεύτηκαν με το πολυαριθμότερο σε σχέση μ' αυτούς σλαβικό στοιχείο.

(Πηγή: Ερανιστής)

Τον 9ο αιώνα οι Βουλγάροι με ηγεμόνα τον Κρουμ, πιο γνωστό ως Κρούμο (803 – 814) στράφηκαν εναντίον της Ρωμανίας.Το 809 αμέσως μετά και γύρω από το

Πάσχα κατέλαβαν με δόλο τη Σερδική και κατέσφαξαν έξι χιλιάδες του στρατού της Ρωμανίας και πολλούς αμάχους. Η άλωσή της άφησε ακάλυπτες σημαντικές διόδους για τη Μακεδονία και τη Θράκη, ενώ δυσχέραινε την επικοινωνία και την οικονομία της Ρωμανίας.Μετά από μερικές ανεπιτυχείς πολιορκίες, η πόλη απελευθερώθηκε το 1018, αλλά λίγο αργότερα για μια ακόμη φορά πέρασε στα χέρια των Βουλγάρων.

Η εκκλησία του Αγίου Νικολάου και του Αγίου Παντελεήμονα χρονολογείται από τον 13ο αιώνα (Πηγή: brazilgreece.com)

Το 1382 η Σόφια καταλήφθηκε από τους Οθωμανούς κατά τη διάρκεια των βουλγαροοθωμανικών πολέμων, μετά από μακρά πολιορκία. Από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας, η πόλη έγινε γνωστή ως Σόφια, από την Εκκλησία της Αγίας Σοφίας. Η Σόφια πέρασε από την οθωμανική κυριαρχία σε ρωσικά χέρια στις 4 Ιανουαρίου 1878. Προτάθηκε ως πρωτεύουσα του αυτόνομου Πριγκιπάτου της Βουλγαρίας από τον Μαρίν Ντρίνοφ και έγινε δεκτή ως τέτοια στις 3 Απριλίου 1879, για το Βασίλειο της Βουλγαρίας το 1908.

Η εκκλησία της Αγίας Σοφίας (Πηγή: el.wikipedia.org)

Στο Β’ Βαλκανικό Πόλεμο, οι Έλληνες μετά την απελευθέρωση της Ανατολικής Μακεδονίας, με τη πρωτοβουλία του βασιλέως Κωνσταντίνου του Στρατηλάτου, στράφηκαν αμέσως προς την απελευθέρωση της Σόφιας. Οι Βουλγάροι πανικοβλημένοι προτίμησαν ν’ επιτρέψουν στους Ρουμάνους οι οποίοι είχαν εισβάλει από το βορρά, να καταλάβουν τη Σόφια έτσι ώστε να μη περάσει στους νόμιμους κατόχους της, τους Έλληνες. Σ’ αυτή τη μάχη συμμετείχε και ο αληθινός Μαύρος Καβαλάρης, ο θρυλικός ήρωας των ηρώων, Ιωάννης Βελισσαρίου, ο οποίος πέθανε με τη φράση «Κι όπως είπαμε, παιδιά μου. Στη Σόφια, στη Πόλη!». Τελικά με την τελική κατάληψη του υψώματος 1378 που βρίσκεται σε ευθεία γραμμή 20 χλμ. από τη Σόφια, οι Βούλγαροι αναγκάστηκαν να υπογράψουν τη συνθήκη του Βουκουρεστίου. Από τότε η πόλη παραμένει υπό βουλγάρικη κατοχή.
Τα τελευταία λόγια του αληθινού Μαύρου Καβαλάρη ας παραμείνουν στους επιζήσαντες στην σκλαβωμένη θράκη και στις επόμενες γενιές ως ιερή παρακαταθήκη, ως εντολή η οποία μία μέρα ελπίζουμε να πραγματοποιηθεί.
Παραθέτω δύο ποιήματα που έχω γράψει για την Ελληνική πόλη Σόφια:

Σόφια
4η Ιανουαρίου 18781 (Α’ μέρος)

Ημέρα ήταν του Γενάρη
Ελλάδος μάνας μας καμάρι
-ω, Σόφια!- πύργος και βλαστάρι
παλεύαν ξένοι ποιος σε πάρει…
***
Ελλήνων Θράκης2 ήσθα3 πόλη,
στα βάθη χρόνων η πανώρια,
σε θέλαν αχ! οι ξένοι όλοι,
μ’ εκείνους πάλευες στα βόρεια…
***
Εσένα Τούρκοι αν και πήραν,
Ελπίδας θύρα δεν την κλείσαν4,
Ελλήνων πνεύμα μήδε ήραν,
Ελπίδες νίκης δεν τις κρύψαν…
***
Την πίστη5 άξια την κρατούσες!
Την μάνα6 πόσο την ζητούσες!
***
Ακόμη σκλάβα και ποθούσαν,
Βουλγάροι πάλι σε ζητούσαν…
Βαράγγοι7 τούτους τους βοηθούσαν,
συμφέρον -μόνο- τους κοιτούσαν…
***
Ελλήνων Θράκης ήσθα πόλη,
στα βάθη χρόνων η πανώρια,
σε θέλαν αχ! οι ξένοι όλοι,
μ’ εκείνους πάλευες εις τα βόρεια…
***
Εσένα Τούρκοι αν και πήραν,
Ελπίδας θύρα δεν τη κλείσαν,
Ελλήνων πνεύμα μήδε ήραν,
Ελπίδες νίκης δεν τις κρύψαν…
***
Την πίστη άξια την κρατούσες!
Την μάνα πόσο την ζητούσες!
***

Αλί μας!
***
Οι ξένοι πήραν σέ -τ’ αγρίμια!-
τα πάντα κάνανε συντρίμμια…
Καθένας Έλλην κει εδιώχθη
κ’ εις ξένους8 ο οίκος τους εδόθη9 …
***
Αχ! Σόφια!

(Τὸ μοιρολόι τοῦ Μοναστηρίου,
Εὐαγγελία Κ. Λάππα,
Εκδόσεις Πελασγός 2021)

Μοιρολόι (Β’ μέρος)

Κλαίγει εσέ του Φιλίππου η πόλη10
στάθηκε, φώναξε στο κοιμητήρι:
«Σόφιας ω! ήρωες11 ξυπνήστε σεις όλοι,
Βούλγαροι πήρανε ταύτη οι μύριοι
κάνανε πρώτη του κράτους τους εκείνη
κάτι που είχε παλιότερα γίνει12 …
***
Αχ! Απ’ τους τάφους σας, ήρωες, εβγάτε
και ν’ ανακτήστε τη Σόφια μας πάτε»…
***
Κλαίγει εσένα η Βάρνα, ω! κόρη
λάλησε εις τα του Καύκασου όρη:
***
«Καύκασου όρη εσείς αχ! σειστείτε
Έλληνες που, κει ω! ζείτε13, πενθήστε
Σόφια την πήραν Βαράγγοι -για δείτε-
πού ᾽δωσαν εις τους Βουλγάρους, θρηνήστε!»…
***
Κλαίγει εσέ Μεσημβρία14 αχ! με πόνο
που και με λόγο ακούστηκε μόνο:
***
«Σόφια μου, συ που Ορθόδοξη είσαι
τόπος συνόδου15, της μάνας16 ασπίδα,
Άγιων μαρτύρων η πόλη – πατρίδα
πως το εθελήσαν -ήλιε αχ! φρίξε!-

Βούλγαροι οι ετερόδοξοι κ’ ήρθαν
και με ποιο τούτοι δικαίωμα σε πήραν;
***
Λεύτεροι Έλληνες πὼς δεν σε κλαίνε,
ύμνους -στ’ αλήθεια- κι ούτε που λένε;
Μίλησε μήπως Ορθόδοξος ένας;
Δίκαιος που ’ναι;... Ακούει κανένας;
***
Κάμποι οι πέτρες αχ! μόνο πονούνε
μήτε ‘χουν μάτια και σένα να δούνε;»...
***
Κλαίγει εσένα του Πύργου λιμάνι
ρήτορος λόγο και ένα σου κάνει:
***
«Σόφια μου, μάνας Ελλάδος η κόρη17,
συ που στου Αίμου, δεσπόζεις, τα όρη,
πάτησαν βάρβαροι σένα ω άστρο,
χάθηκες, Θράκης μας πύργε και κάστρο!
***
Σ’ έκαναν πρώτη του κράτους τους πόλη,
όπως τους παίδες Ελλήνων οι Τούρκοι18
που τους μαζεύαν, πριν χρόνια, μπουλούκι.
Δύστυχη Σόφια! Σε ξέχασαν όλοι!»...
***
Κλαίγει εσέ η θαλάσσια Αγχιάλη19
στ’ Εύξεινου Πόντου, Ελλήνων λιμάνι,
λίμνη τα δάκρυα της κάναν μεγάλη
και ᾽να -ω Σόφια μου- ύμνο σου ψάλλει:
***
«Χάθηκες, Σόφια μου, κείνη τη μέρα
Βάραγγοι βάρβαροι, πήραν εσένα,
στίγματα έχοντας των ανθελλήνων,
σβήσανε κάθε ’να σήμα Ελλήνων!
-Άνανδροι!- Σ’ έδωσαν εις τους Βουλγάρους,
που ᾽χαν οι άδικοι τούτους συμμάχους!
***
Σ’ έκαναν πρώτη του κράτους τους πόλη
Χάρηκαν τότε οι Βούλγαροι όλοι
-Έγκλημα, στίγμα τους μες στους αιώνες!-

ούτε που άνηκες στους απατεώνες»…
***
Πόνεσε, ω! η Σωζόπολη σένα
λέγει με μάτια που εινʼ δακρυσμένα:
***
«Δόλια μου Σόφια, της μάνας βλαστάρι,
Βούλγαρος σʼ ήρε, Ελλήνων καμάρι!
Όμως, σε ξέρω, δεν θα χεις λυγίσει
κι αν ελπίδες σου έχουνε σβήσει!…
***
Κλαίγει η μάνα Ελλάδα εσένα,
μα κι ελπίζει πως να ʼρθει μια μέρα,
Σόφια μου, που θα γυρίσεις, ω! πάλι
πίσω εις τη μητρική της αγκάλη!»…

(Τὸ μοιρολόι τοῦ Μοναστηρίου,
Εὐαγγελία Κ. Λάππα,
Εκδόσεις Πελασγός 2021)

Πηγές:

1. https://thrakiki.gr/thraki/istoria | Ελευθέριος Θ. Χατζόπουλος, Πρόεδρος Θ.Ε.Ν. Σερρών | Συνοπτική ιστορία της Θράκης
2. https://yaunatakabara.blogspot.com/2012/09/blog-post_18.html | Αλκμήνης Σταυρίδου-Ζαφράκα, Ομότιμη Καθηγήτρια στον Τομέα Αρχαίας Ελληνικής, Ρωμαϊκής, Βυζαντινής και Μεσαιωνικής Ιστορίας | Βυζαντινή Μακεδονία: Τα Θέματα του Μακεδονικού χώρου. Το Θέμα του Στρυμόνος | Διεθνές Συμπόσιο "ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ', ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
3. OstrogorskiG. , Ιστορία του Βυζαντινού κράτους, Εκδόσεις Στέφανος Δ. Βασιλόπουλος
4. A.A. Vasiliev, Ιστορία της βυζαντινής αυτοκρατορίας, Εκδόσεις Πάπυρος
5. DmitryObolensky, Η βυζαντινή Κοινοπολιτεία, Εκδόσεις Βάνιας
6. http://greekworldhistory.blogspot.com/2013/03/1861-1913.html| Ταγματάρχης Ιωάννης Βελισσαρίου "Ο Μαύρος Καβαλάρης" (1861 -1913)
7. https://el.wikipedia.org/wiki/Θράκη | Θράκη
8. https://el.wikipedia.org/wiki/Σόφια | Σόφια

Παραπομπές:

1. Η μοιραία ημερομηνία που πήραν τη Σόφια οριστικά οι Βούλγαροι μέσω των Ρώσων κατά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1877 -1878, που έληξε με τη συνθήκη του Αγίου Στεφάνου.

2. Είναι αυτονόητο πως Θράκη σημαίνει Ελλάδα!!!
3. Β’ πρόσωπο παρατατικού του αρχαίου ρήματος ειμί
4. Δηλαδή δεν έσβησαν τις ελπίδες
5. Την Ορθόδοξη Χριστιανική πίστη
6. Τη μάνα Ελλάδα
7. Εννοούνται οι Ρώσοι
8. Εννοείται εδώ ο Βούλγαρος
9. Σύμφωνα με προφορικές πηγές, εκείνο το χρόνο στη Σόφια κατοικούσαν μόνο Έλληνες. Διώχτηκαν από τους Βούλγαρους και εγκαταστάθηκαν στις πόλεις της Βόρειας Θράκης πχ. Πύργος, Μεσημβρία κτλ. Στη θέση τους εγκαταστάθηκαν Βούλγαροι. Όμως δεν αποκλείεται κάποιοι Έλληνες να μείνανε κρυφοί στην εθνική τους ταυτότητα και να υπάρχουν ακόμη και σήμερα.
10. Η Φιλιππούπολη της Ανατολικής Ρωμυλίας
11. Αναφορά στους ΈΛΛΗΝΕΣ ΉΡΩΕΣ της Σόφιας, που υπερασπίστηκαν μέχρι θανάτου τη πόλη, όταν οι Βούλγαροι τη πολιόρκησαν για πρώτη φορά το 809 και τη κατέλαβαν. (Βλ. Ιωάννης Δημητρούκας, Θουκιδίδης Ιωάννου, Κώστα Μπαρούτας, Ιστορία του Μεσαιωνικού και Νεότερου Κόσμου 565 -1815, Β’ Γενικού Λυκείου Γενικής Παιδείας, Ινστιτούτο τεχνολογίας υπολογιστών και εκδόσεων «Διόφαντος», σελ 25, παρ. γ)
12. Δεν ήταν η πρώτη φορά που η Σόφια γινόταν πρωτεύουσα της Βουλγαρίας. Η πρώτη φορά ήταν το 972!!!
13. Στην οροσειρά του Καυκάσου κατοικούσαν Έλληνες
14. Η Μεσημβρία της Ανατολικής Ρωμυλίας
15. Αναφορά στην Εκκλησιαστική σύνοδο της Σαρδικής, το 343 μ.Χ.
16. Της μάνας Ελλάδας
17. Η Σόφια ιδρύθηκε τον 8ο αιώνα π. Χ από την Ελληνική φυλή των Σαρδών με το όνομα Σαρδική
18. Το παιδομάζωμα είχε ήδη σταματήσει στην Οθωμανική Αυτοκρατορία επί Μουράτ του Δ’, κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας. Εδώ παρομοιάζεται η πράξη των Βουλγάρων (το να κάνουν πρωτεύουσα τους τη πόλη Σόφια, που, στην ουσία, δεν τους ανήκει) με τη κατάληξη ενός αρπαγμένου Ελληνόπουλου (που είχε εξισλαμιστεί βέβαια) με υψηλή θέση στο Τουρκικό στρατό.
19. Η Αγχίαλος της Ανατολικής Ρωμυλίας. Από την ίδρυσή της τον 6ο αιώνα π. Χ. ονομαζόταν Αγχίαλος ή Αγχιάλη ή Αγχιάλεια (Βλ. Αντωνίου Νταλαμάνγκα, Αλησμόνητες πατρίδες του Ελληνισμού (Πατρίδες της καρδιάς μας), Εκδόσεις Πελασγός)